

POSTANOWIENIE

17 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 17 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.W. i I.W.
przeciwko Bankowi [...] spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku [...] spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 12 stycznia 2023 r., V ACa 1013/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, kwoty po 2 700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku w punkcie pierwszym (I) ustalił, że bliżej oznaczona umowa kredytu zawarta w dniu 21 października 2005 r. między powodami a pozwanym Bankiem jest nieważna, w punkcie drugim (II) zasądził od pozwanego Banku na rzecz powodów kwotę 217.774,12 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 2 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty, w punkcie trzecim (III) oddalił powództwo w pozostałej części, a w punkcie czwartym (IV) rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 12 stycznia 2023 r., po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny w Gdańsku w punkcie pierwszym (I) zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim (II) w ten tylko sposób, że odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej w nim kwoty zasądził od dnia 18 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty, zaś w pozostałym zakresie powództwo o zasądzenie odsetek za opóźnienie oddalił, w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałym zakresie części, a w punkcie trzecim (III) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne, wyrażające się w następujących pytaniach:

1) jaki wpływ na status konsumenta ma prowadzenie przez kredytobiorcę działalności gospodarczej pod adresem kredytowanej nieruchomości, gdy zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2018 r., IV CSK 334/18 dla przyznania danej osobie fizycznej statusu konsumenta znaczenie ma obiektywna ocena charakteru prowadzonej przez nią działalności, a nie jej subiektywne przekonanie o celu podjętej czynności?

2) czy w przypadku stwierdzenia przez sąd powszechny, że klauzule określające kurs walutowy, stosowany do określenia wysokości świadczenia stron w walucie krajowej, zawarte w umowie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, mają charakter

niedozwolonych postanowień umownych (postanowień abuzywnych) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., sąd krajowy przez zastosowanie przepisów prawa cywilnego dotyczących wykładni oświadczeń woli oraz treści czynności prawnych powinien uzupełnić stosunek prawny umowy kredytu treścią wynikającą z przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, jeżeli operacja ta zrealizuje cel art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i przywróci faktyczną równowagę między stronami np. przez odwołanie do kursu średniego NBP do rozliczeń stron na podstawie art. 358 § 2 k.c., bądź art. 69 ust. 3 Pr.Bank., ewentualnie art. 24 ustawy o NBP, art. 41 ustawy Prawo wekslowe lub poprzez wykładnię oświadczeń woli stron na podstawie art. 65 k.c.?

3) czy podejmując decyzję ad 2) sądy powinny brać pod uwagę konieczność zachowania proporcjonalności pomiędzy wagą naruszenia i jej potencjalnymi skutkami a konsekwencjami dla obu stron przyjętego przez sąd rozwiązania, w szczególności w kontekście zasady równości prawa, proporcjonalności - adekwatności konsekwencji dla stron do rzeczywistej wagi stawianych bankowi zarzutów, zgodności z zasadami współżycia społecznego?

W ocenie pozwanego w sprawie istnieje też potrzeba wykładni art. 385¹ § 1 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c. budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie co do tego, czy przesłankę „rażącego naruszenia interesu konsumenta” należy utożsamiać wyłącznie z samą nierównowagą praw i obowiązków stron umowy, czy też należy uwzględniać ekonomiczny wymiar interesu konsumenta, w szczególności przez dokonanie oceny wyraźnej finansowej korzyści kredytu indeksowanego, w czasie zawierania umowy, w porównaniu do kredytu złotowego, również dostępnego kredytobiorcom, wyrażającą się perspektywą spłacania ewidentnie niższych rat kredytu indeksowanego, jak również co do tego, czy interpretację pojęcia „postanowienie umowy” należy rozumieć rozszerzająco i obejmować nim automatycznie całą klauzulę uznaną za abuzywną, nawet jeśli faktycznie zarzut abuzywności dotyczy tylko jednego z unormowanych w danym postanowieniu aspektów, czy też zakres niezwiązania postanowieniem w rozumieniu art. 385¹ § 1 powinien zostać ograniczony wyłącznie do tej części postanowienia i tego aspektu, który był przedmiotem badania pod względem

abuzywności i niewątpliwie był objęty zgodnym zamiarem i świadomością konsumenta zawierającego umowę?

Według pozwanego skarga kasacyjna jest ponadto oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Apelacyjny nie uwzględnił podniesionego w toku postępowania apelacyjnego zarzutu zatrzymania świadczenia w zakresie kwoty 386.188 zł stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału w sytuacji, gdy biorąc pod uwagę teorię dwóch kondycji skierowanie w sposób skuteczny takiego zarzutu procesowego winno mieć swoje odzwierciedlenie w treści wyroku sądu drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jureddyczną uzasadniającą

możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Zagadnienia i wątpliwości interpretacyjne sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom, zostały już bowiem wystarczająco wyjaśnione.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że tzw. kredyt podwójnego przeznaczenia (służącym celom związanym z działalnością i celom konsumenckim) można uznać za konsumencki wtedy, gdy konsumencka część ma charakter dominujący czy też zdecydowanie dominujący (cel gospodarczy jest marginalny; por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, z. D, poz. 50 i z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, niepubl.). Z poczynionych zaś w sprawie i wiążących w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń faktycznych wynika, że celem kredytu zaciągniętego przez powodów było finansowanie budowy domu metodą gospodarczą oraz spłata innego kredytu mieszkaniowego, w dacie zawierania umowy kredytu powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej, pozwany zaś nie wykazał, aby budowa domu przez powodów odbywała się w celu prowadzenia w nim działalności gospodarczej. Nieruchomość została wybudowana przez powodów przede wszystkim w celu zaspokojenia ich potrzeb mieszkaniowych i tak jest nadal wykorzystywana. W tej sytuacji okoliczność, że w skredytowanym obiekcie powodowie prowadzili po paru latach od zawarcia umowy działalność gospodarczą nie świadczy o bezpośrednim związku umowy z tą działalnością.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie uznaje się, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, niepubl., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, niepubl.). Silne oparcie w dotychczasowym

orzecznictwie Sądu Najwyższego, uwzględniającym także zasadę proporcjonalności, ma też stanowisko, że bez spornych klauzul przeliczeniowych umowa nie może nadal obowiązywać, gdyż wyeliminowanie tych klauzul prowadzi do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl. i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl.).

Sąd Najwyższy zwracał też już uwagę na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (czy wręcz sztuczność ich rozszczepienia) oraz wskazywał na przesłanki stwierdzenia abuzywności klauzul ryzyka walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, niepubl., z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, niepubl., z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, niepubl.). Jest to istotne także dlatego, że *in casu* Sąd Apelacyjny uznał, iż unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców prowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio

związane z indeksacją kredytu do waluty, co sprawia, że utrzymanie umowy nie jest możliwe (por. s. 14-15 zaskarżonego wyroku).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniano już wielokrotnie - zgodnie z wiążącymi wskazówkami wynikającymi z judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - jakie przesłanki muszą być spełnione, aby niedozwolone postanowienie umowne odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) mogło zostać zastąpione innym sposobem określenia kursu waluty obcej. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) wskazano, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, Jana Pereničova, pkt 33-34, z dnia 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai, pkt 40, 51, z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179, Abanca Corporación Bancaria, pkt 57, z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 39-41, z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. i R.W., pkt 83, 89, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 49-50, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, 74 oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 31, 37); 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, z dnia 27 kwietnia 2023 r., C-705/21, AxFina Hungary, pkt 41 oraz z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 87), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” w tym sensie, że jeżeli sąd poinformował

konsumenta w sposób obiektywny i wyczerpujący o skutkach prawnych oraz szczególnie szkodliwych skutkach ekonomicznych, jakie może mieć dla niego unieważnienie umowy, sąd ten nie może, po uwzględnieniu jego woli stwierdzenia nieważności umowy, sprzeciwić się zrzeczeniu się przez niego ochrony przyznanej im przez dyrektywę 93/13 (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B.,U.B.,M.B. przeciwko X S.A. (M.B. i in.), pkt 43 i teza, oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29), a z drugiej strony sąd nie może chronić konsumenta przed upadkiem umowy, jeżeli ocenia, że nie naraża on go na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, choćby konsument domagał się tej ochrony (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 38, 40-41); 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyłączone niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy (z korzyścią dla konsumenta); jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy” (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17 Abanca Corporación Bancaria, pkt 59-64 i teza).

Zarazem w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśniono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, iż skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 62 oraz pkt 3 sentencji, z dnia 8 września 2022 r., C-

80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 77, z dnia 12 stycznia 2023 r., C-395/21, D.V., pkt 63, 65 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 56). Sąd Najwyższy wypowiadał się już również co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, niepubl. oraz tam przywoływane orzecznictwo).

Sąd Najwyższy, pod wpływem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wypowiadał się również – także w kontekście postulatu ograniczenia zakresu abuzywności tzw. klauzul spreadowych - co do dopuszczalności oceny abuzywności fragmentów postanowień (postanowień rozumianych jako jednostki redakcyjne), wskazując, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany w mocy przez usunięcie elementów przesądzających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści i że jedynie wtedy, gdyby nieuczciwy element warunku stanowił zobowiązanie umowne odrębne od pozostałych postanowień, które mogłoby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 70-71, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 63-64 i teza oraz z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 89-90; por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 810/23, niepubl. oraz z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22, niepubl.); reguła ta została odniesiona również do różnych postanowień tego samego warunku (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 91-93, 96). Sąd Najwyższy wyjaśnił przy tym, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż postanowienia przewidujące przeliczenie kwoty wypłaconych w złotych środków kredytowych na CHF na podstawie kursu kupna waluty CHF z

tabeli kursowej banku oraz przeliczenie rat kapitałowo-odsetkowych spłacanych w zł według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku, zawierały – każde z nich – różne i odrębne zobowiązania umowne. Wyeliminowanie z tych postanowień odwołania do spornych Tabel oznaczałoby, że przewidywałyby one przeliczenie wypłat czy spłat złotówkowych na CHF, jednakże nie wskazywały kursu miarodajnego dla tych przeliczeń. Zważywszy zaś, że bez wskazania miarodajnego kursu przeliczenie takie jest niemożliwe, należy uznać, iż usunięcie odesłania do Tabel wpływałoby na istotę postanowień indeksacyjnych, gdyż nie pozwalałoby one na określenie wysokości spłat złotówkowych. Odesłania te nie mogą być przedmiotem odrębnego badania pod kątem abuzywności także dlatego, że w żadnym razie nie kształtują odrębnych obowiązków, lecz stanowią istotną część mechanizmu indeksacji, który - jako całość - decyduje o wysokości spłat obciążających kredytobiorcę (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 810/23 i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22).

Skarżący nie wykazał również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc iż zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. Przy czym o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Odmowa uwzględnienia przez Sąd Apelacyjny zarzutu zatrzymania nie może być uznana za oczywiście bezzasadną, o czym świadczy chociażby wątpliwość

prawna odzwierciedlona w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2023 r., III CZP 126/22 (niepubl.), którym Sąd zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w razie niemożności dalszego obowiązywania umowy kredytu jako umowy wzajemnej, po wyeliminowaniu z niej nieuczciwych warunków, nie stoją one na przeszkodzie stosowaniu, względnie nie ograniczają stosowania przepisów prawa krajowego, takich jak art. 496 w związku z art. 497 k.c. (prawo zatrzymania - ius retentionis), zezwalających sądowi - na skutek podniesienia zarzutu przez pozwaną instytucję kredytową w postępowaniu z powództwa konsumenta - na zastrzeżenie w wyroku uwzględniającym roszczenie restytucyjne konsumenta o zwrot kwoty zapłaconej w wykonaniu nieważnej umowy kredytu, że spełnienie tego świadczenia przez instytucję kredytową nastąpi wtedy, gdy konsument zaofiaruje zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania tej umowy albo zabezpieczy spełnienie tego świadczenia. Należy też mieć na względzie, że w postanowieniu z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności zawartej przez instytucję bankową z konsumentem umowy kredytu hipotecznego z uwagi na nieuczciwy charakter niektórych warunków tej umowy powołanie się przez tę instytucję na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od wspomnianej instytucji ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru tych warunków, od równoczesnego zaofiarowania przez rzeczzonego konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od tej samej instytucji przez konsumenta na podstawie wspomnianej umowy, niezależnie od spłat dokonanych już w wykonaniu tej umowy.

Trzeba ponadto zauważyć, że równoległą przyczyną uwzględnienia przez Sąd Apelacyjny zarzutu zatrzymania było stwierdzenie, iż zabezpieczana w ten sposób wierzytelność Banku nie była wymagalna, a skarżący nie przedstawił w

uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność żadnej argumentacji, która wskazywałaby, iż argumentacja Sądu odwoławczego jest w tym zakresie oczywiście błędna (por. s. 19-21 zaskarżonego wyroku).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

[ał]